

Motion till riksdagen 2012/13:Ju295

av **Hillevi Larsson (S)**

Myter om våldtäktsoffer

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning inom polis och rättsväsende för att bekämpa negativa attityder och myter om våldtäktsoffer.

Motivering

Enligt Brottsförebyggande rådet begås cirka 30 000 våldtäkter varje år i Sverige gällande personer över 15 år. Cirka en tiondel av fallen anmäls. Mindre än en femtedel av anmälningarna leder till åtal.

Många flickor och kvinnor som låter bli att anmäla gör det av rädsla för att inte bli trodda. Tyvärr visar statistiken också att chansen att få upprättelse är låg.

I dokumentären "Ingen riktig våldtäkt" som visades i SVT 2012, berättar ungdomar om oskrivna regler på gränsen mellan sex och övergrepp. Många får sina första sexuella erfarenheter just i detta gränsland. Vuxenvärlden blundar eftersom dessa frågor är känsliga. Många gånger är det "den populäre killen" som gör sig skyldig till övergrepp. Offret riskerar då att hamna i en dubbelt utsatt situation. Risken finns att hon varken blir trodd av rättsväsendet eller av klasskompisarna och vuxenvärlden. Det är inte ovanligt att våldtäktsoffret får ett "horrykte" när förövarens version av vad som hänt får genomslag. Många våldtäktsoffer skäms över det som hänt och tar själva på sig skulden. När tonåringar utsätts för sexuella övergrepp är gärningsmannen ofta jämnårig och känd av offret. Benägenheten att anmäla ett övergrepp är låg i dessa fall.

Det finns myter om våldtäktsoffer. Dessa myter florerar inte bara bland ungdomar utan i hela samhället och förekommer även inom rättsväsendet:

? Är man berusad får man skylla sig själv.

Fel! Okänt namn på

- ? Utmanande klädsel (kort kjol, uringning eller dylikt) inbjuder till övergrepp.
- ? Har man haft sex med ”för många” partner är man lösaktig och därmed inte trovärdig.
- ? Har man inte blivit överfallen, skrikit och gjort motstånd är det ingen riktig våldtäkt.
- ? Känner man förövaren, eller än värre haft sex med honom tidigare, är det inte våldtäkt.
- ? Visar man inte stark chock efteråt och anmäler våldtäkten direkt är våldtäkten påhittad.

Man måste kunna berätta om och komma ihåg alla detaljer kopplade till övergreppet, annars ljuger man.

Det perfekta våldtäktsoffret är en gift småbarnsmamma med ”fläckfri bakgrund”, som utsätts för en brutal överfallsvåldtäkt av en ”snuskgubbe” i samband med att hon gör något ”legitimt”, som att gå och handla mat till familjen.

Men verkligheten ser sällan ut så. Majoriteten av våldtäktsoffren känner förövaren och de utsätts sällan för överfallsvåldtäkter utomhus. Istället våldtas de i högre utsträckning inomhus – till exempel på privata fester, i sitt eget hem och i förövarens hem. Att både offret och gärningsmannen har druckit är inte ovanligt. I en del fall har offren dessutom en pågående eller avslutad relation med gärningsmannen. Reaktionen vid en våldtäkt är inte heller självklar. Att skrika eller göra våldsamt motstånd är inte den vanligaste reaktionen. Tvärtom är det vanligare att bli paralyserad av skräck eller att medvetet göra så lite motstånd som möjligt för att inte göra situationen ännu värre – det vill säga riskera att även bli misshandlad eller mördad. När sådana fall tas upp i rätten kan det hävdas att kvinnan samtyckt, hon gjorde ju inte tillräckligt motstånd. Det är vanligt att gärningsmannen erkänner att han haft sex med kvinnan, men att det var frivilligt.

Efter ett övergrepp är det många som försöker glömma det som har hänt. Skammen och rädslan att inte bli trodd gör att majoriteten av de utsatta inte orkar eller tycker det är lönt att anmäla. Ibland är det först när de berättar för någon vad som hänt som de får styrkan att anmäla. Då kan lång tid ha förflutit och risken att inte bli trodd ökar vid dessa anmälningar. Man har ju inte gjort som man borde göra efter en riktig våldtäkt: omedelbart anmäla gärningsmannen och säkra bevis för vad som hänt.

För många kvinnor som går igenom en rättegång efter att ha utsatts för sexuellt våld kan processen vara ytterst svår och smärtsam. Därför är det av största betydelse att åklagare, försvarare, biträde och domare har kunskap om hur en våldtagen person reagerar psykiskt på det sexuella våldet och om hur traditionella könsrollsmönster och myter påverkar vår syn på sexualitet. Ett dåligt bemötande, till exempel genom irrelevanta frågor om klädsel eller dylikt, under förundersökning och rättegång kan innebära att den målsägande upplever situationen som oerhört traumatisk och som ytterligare en kränkning.

Fel! Okänt namn på

Det är uppenbart att det är skillnad på hur olika våldtäktsoffer bemöts och bedöms. Deras chanser att bli trodda och få upprättelse är mycket olika. Många anmälda våldtäkter avskrivs helt och leder inte ens till åtal enbart med hänvisning till att "offret inte är trovärdigt". Enligt Amnestys rapport "Fallet nedlagt – våldtäkt och mänskliga rättigheter i de nordiska länderna" är våldtäktsoffrets sociala status väldigt viktig för möjligheten att bli trodd av polisen. När det gäller vissa gruppers möjligheter att bli trodda och få upprättelse är chansen så liten att det rör sig om diskriminering. Unga kvinnor, särskilt om de varit berusade vid våldtäkten, anses ha låg trovärdighet. Detsamma gäller utländska kvinnor, till stor del asiatiska, som lever med svenska män. Prostituerade kvinnor, kvinnor med psykiska problem och kvinnor som tidigare anmält våldtäkt anses också ha låg trovärdighet. Det är uppenbart att även polisen behöver utbildning för att bekämpa negativa attityder och myter om våldtäktsoffer.

Myten om horan och madonnan, där bara den "fina flickan" anses kunna våldtas, lever kvar än idag och måste bekämpas. På samma sätt lever myten om våldtäktsmannen som "den äcklige snuskgubben som lurar i buskarna" också kvar. Det är dags att inse att våldtäktsmannen likaväl kan vara "sammhällets stöttepelare" eller "den populäre killen" i skolan.

Stockholm den 2 oktober 2012

Hillevi Larsson (S)